

Cyfarfod	Pwyllgor Iaith
Dyddiad	27 Mehefin 2023
Teitl	Adroddiad Adran Plant a Cefnogi Teulu ar weithrediad y Polisi Iaith a Chynllun Hybu'r Gymraeg yng Ngwynedd
Pwrpas	Cyflwyno gwybodaeth am gyfraniad yr Adran i'r Polisi Iaith, a sut yr ydym yn mynd ati i hybu a hyrwyddo'r Gymraeg yn ein gwaith.
Awdur	Marian Parry Hughes, Pennaeth Plant a Cefnogi Teulu

Cyflwyniad.

1.1 Cyflwynir yr adroddiad hwn i ddarparu gwybodaeth am gyfraniad Gwasanaethau'r Adran Plant a Cefnogi Teuluoedd i Gynllun Hybu'r Gymraeg yng Ngwynedd.

1.2 Yn 2016 lanswyd y 'Fframwaith Strategol Olynol ar gyfer Gwasanaethau Cymraeg mewn Iechyd, Gwasanaethau Cymdeithasol a Gofal Cymdeithasol (Mwy na Geiriau)'. Mae'r Fframwaith yn gosod disgwyliadau ar gynghorau lleol a byrddau iechyd i ddarparu gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg ac i wneud "Cynnig Rhagweithiol" i bawb sy'n siarad Cymraeg. Mae gallu darparu'r "Cynnig Rhagweithiol" yn golygu na ddylai unrhyw un yng Nghymru orfod gwneud cais am gael gwasanaeth yn Gymraeg gan y dylai fod gwasanaeth yn Gymraeg ar gael iddynt heb orfod gofyn amdano.

1.3 Mae'r fframwaith yn cefnogi Polisi Iaith y Cyngor ac mae'r Cyngor wedi ymrwymo i 'Mwy na Geiriau' o ddyddiad ei gyhoeddi yn 2012, ac yna wedi croesawu egwyddorion y Fframwaith Strategol Olynol a gyhoeddwyd yn 2016.

1.4 Gweler isod ymateb y gwasanaeth i gwestiynau'r aelodau:

Cwestiwn 1	Hybu a hyrwyddo
<i>Sut mae eich adran yn mynd y tu hwnt i gynnig gwasanaethau yn ddwyieithog ac yn cyfrannu at amcanion y strategaeth iaith sirol ?</i>	
<p>1. <u>Iaith y Teulu</u></p> <p>laith yn y sector gofal plant – Mae'r Gwasanaeth Blynyddoedd Cynnar yn cydweithio gydag aelodau CWLWM (5 sefydliad arweiniol cenedlaethol gofal plant yng Nghymru) i hybu a hyrwyddo y Gymraeg ar draws lleoliadau gofal yng Ngwynedd, sef meithrinfeydd preifat, creches, cylchoedd meithrin, gwarchodwyr preifat, cybiau ar ôl ysgol ac yn y blaen.</p> <p>Mae amrywiaeth o adnoddau, cymorth a chefnogaeth ar gyfer hyrwyddo a defnyddio'r Gymraeg gael ar gael ar wefannau'r cyrff arweiniol (Pacey, NDNA, Blynyddoedd Cynnar Cymru, Mudiad Meithrin ag Clybiau Plant Cymru)ac rydym yn eu hyrwyddo a;u rhannu gyda lleoliadau a darparwyr gofal yn lleol.</p> <p>Mae Cydlynwyr Cymorth Iaith Gymraeg yn gweithio i'r 5 sefydliad sydd yn disgyn o dan ymbarél CWLWM, ag mae pob sefydliad yn gweithio ar brosiectau gwahanol ag yn cynnig cefnogaeth er mwyn hybu'r Gymraeg ac i ehangu'r nifer o leoliadau Cymraeg yng Ngwynedd.</p> <p>Mae'r gwaith i hyrwyddo cynllun CAMAU https://dysgucymraeg.cymru/cymraeg-gwaith/camau/ i annog gweithlu y sector gofal plant i ddefnyddio a gwella eu sgiliau iaith Gymraeg yn parhau.</p>	

Mae “Cynllun Croesi’r Bont” gan y Mudiad Meithrin yn parhau, prif bwrpas yw Trochi’r Gymraeg o fewn cylchoedd Meithrin a chynyddu pontio ieithyddol gyda dosbarthiadau Meithrin Ysgolion Cymru.

Mae’r Gwasanaeth Blynyddoedd Cynnar hefyd yn cynnig grantiau o £100 i warchodwyr plant preifat newydd sydd yn ddi-gymraeg ar gyfer prynu adnoddau Cymraeg i’r ddarpariaeth.

Cefnogaeth i Rieni – Mae’r Gwasanaeth Blynyddoedd Cynnar wedi cydweithio gyda Mudiad Meithrin i gynnal sesiynau clwb cwtsh i rieni ar lein.

Mae’r Tim Cefnogi Teulu, Tim Trothwy a Gwasanaeth Ieuentid i gyd wedi eu hyfforddi i ddarparu cyrsiau rhianta ‘Friends’ drwy gyfrwng y Gymraeg yn lleol ar gyfer grwpiau gwahanol o blant, pobl ifanc a rhieni.

Cefnogaeth i blant /pobl ifanc bregus – Mae’r Timau Gwaith Cymdeithasol yn ystyried anghenion iaith bob plentyn sy’n derbyn gofal a chymorth gennym. Mae iaith yn ffactor wrth benderfynu ar faterion megis cynnwys y pecyn gofal a’r gefnogaeth sydd ei angen ar y teulu / plentyn; lleoliad gofal, maethu a/neu fabwysiadu unrhyw blentyn. Wrth gwrs mae rhai o’r plant sy’n dod i’n gofal yn gwneud hynny oherwydd y risgiau diogelu difrifol y maent yn eu wynebu a/neu oherwydd cymhlethdod a dwyster eu anghenion gofal. Bryd hynny gall lleoliadau all-sirol fod yr unig opsiwn i’r plentyn, ond pan fo hynny’n digwydd bydd y Gweithiwr Cymdeithasol yn parhau i gyfarch anghenion ieithyddol y plentyn drwy ymweliadau cyfrwng Cymraeg a drwy sicrhau adnoddau (llyfrau etc) iddynt yn eu lleoliad.

2. Iaith dysgu.

Addysg Feithrin – Mae’r Gwasanaeth Blynyddoedd Cynnar yn gyfrifol am arwain ar sicrhau darpariaeth addysg feithrin (10 awr yr wythnos i blant 3 oed). Mae’r holl ddarpariaeth addysg drwy gyfrwng y Gymraeg ac yn trochi plant bach yn yr iaith o’u cyflwyniad cyntaf i addysg. Mae i Wynedd 55 o ddarparwyr Addysg Feithrin ar hyn o bryd, sy’n derbyn cefnogaeth Athrawes Blynyddoedd Cynnar gennym.

Gofal Plant Dechrau’n Deg - Mae’r adran yn gyfrifol am arwain ar sicrhau darpariaeth Gofal Plant Dechrau’n Deg (12.5 awr yr wythnos i blant 2 oed) i ardaloedd difreintiedig penodol yng Ngwynedd. Mae’r holl ddarpariaethau’n cynnig eu gwasanaeth drwy gyfrwng y Gymraeg ac yn trochi plant bach yn yr iaith o’u cyflwyniad cyntaf i Ofal Plant yn 2 oed. Mae 12 lleoliad Gofal Plant Dechrau’n Deg yng Ngwynedd

Gweithwyr Ieuentid mewn Ysgolion - Mae’r Rhwydwaith o Weithwyr Cymorth Ieuentid yn y Gwasanaeth Ieuentid yn darparu cyfleon dysgu anffurfiol ac achrediadau i bobl ifanc drwy gyfrwng y Gymraeg. Mae’r gweithwyr yn darparu cyfleon dysgu ac ennill achrediadau drwy’r ysgolion uwchradd ac arbennig, ac yn pontio i weithgareddau cymdeithasol yn y gymuned.

Gwobr Dug Caeredin yng Ngwynedd - Un o brif raglenni achrediadau’r Gwasanaeth Ieuentid yw Gwobr Dug Caeredin. Y Gwasanaeth Ieuentid sy’n darparu a gweinyddu y drwydded ar gyfer ysgolion uwchradd Gwynedd. Rydym wedi sicrhau fod holl elfennau’r wobwr ar gael drwy gyfrwng y Gymraeg yma yng Ngwynedd, drwy ddarparu’n uniongyrchol ein hunain a chomisiynu’r Urdd i arwain ar rhai elfennau. Mae ‘App’ Cymraeg Gwobr Dug Caeredin wedi ei gyflwyno erbyn hyn ac ar gael i bobl ifanc.

3. Iaith gwaith a gwasanaeth.

Gwasanaethau Cymraeg – yr ydym yn falch o fedru adrodd fod ein holl wasanaethau yn gallu darparu drwy gyfrwng y Gymraeg.

Hyfforddiant Arbenigol a Datblygu Ymarfer Gwaith Cymdeithasol – Mae'r Rhaglen "Amddiffyn Plant yn Effeithiol" yn brosiect ym maes amddiffyn plant. Mae wedi datblygu cronfa o adnoddau ysgrifenedig, fideo a cyflwyniadau PowerPoint wedi ei drosleisio at ddefnydd proffesiynol. Mae'r deunyddiau wedi eu datblygu yn Gymraeg a'r Saesneg ar gyfer defnydd rhanbarthol a chenedlaethol.

Gofal maeth – Fel rhan o ymgyrch maethu cenedlaethol Maethu Cymru, mae grŵp o ofalwyr maeth o Wynedd wedi creu fideo ar gyfer defnydd yn genedlaethol i ddenu pobl i feddwl am faethu. Mae'r fideo yn cael ei chyflwyno drwy gyfrwng y Gymraeg gydag is deitlau Saesneg ac yn cael ei gweld yn rheolaidd fel rhan o ymgyrchoedd maethu. Mae yn gyfle gwych i danlinellu'r defnydd o'r iaith fel iaith gwaith dydd i ddydd ac yn ffordd geisio denu siaradwyr Cymraeg i'r gymuned faethu.

4. Iaith y Gymuned

Gwasanaeth Ieuenctid - Mae holl ddarpariaeth gymdeithasol y Gwasanaeth Ieuenctid ar gael drwy gyfrwng y Gymraeg ac mae'r gweithgareddau yn amrywio o gynlluniau garddio, cybiau dringo, gweithdai graffiti a chelf, sesiynau coginio mewn cymunedau drwy'r sir.

Gweithgareddau a Chwarae – Mae'r Adran wedi arwain ar sefydlu Fframwaith Weithgareddau a Chwarae i blant, pobl ifanc a theuluoedd ar draws adrannau'r Cyngor. Hyd yma mae 24 o ddarparwyr gweithgareddau wedi cymeradwyo ar y fframwaith ac yn gallu darparu cyfleon chwarae drwy gyfrwng y Gymraeg. Mae'r Fframwaith yn cael ei defnyddio ar gyfer comisiynu gweithgareddau hwyliog, creadigol, chwaraeon a chwarae i blant a pobl ifanc. Drwy gyfnod gwyliau ysgol 2022-23, bu i'r Adran gomisiynu gweithgareddau hwyliog a chwarae drwy gyfrwng y Gymraeg drwy'r sir. Bu i bartneriaid fel Canolfan Gerdd William Mathias, Sbarduno, Byw yn Iach, Dawns i Bawb, Leisa Mererid, Elfennau Gwyllt, Urdd a Cimera ddarparu ystod amrywiol o weithgareddau drwy'r sir ar gyfer plant dan 5 a'u teuluoedd, plant oed cynradd, a pobl ifanc 11-25 oed.

5. Ymchwil a Thechnoleg

Yn ddiweddar cynhaliwyd Gwyl Llesiant Ieuenctid Gwynedd, lle roedd dros 50 o sefydliadau lleol wedi dod ynghyd i gynnig gweithgareddau llesiant i bobl ifanc. Roedd y gweithgareddau wyneb yn wyneb, rhithiol ac hybrid i gyd ar gael drwy gyfrwng y Gymraeg.

Yn dilyn gwaith ymgysylltu gyda teuluoedd mae'r Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd bellach yn ymchwilio i dechnoleg o amgylch platfformau gwybodaeth newydd ar gyfer darparu'r wybodaeth sydd ei angen ar deuluoedd ar ffurf sydd yn hygyrch, yn hawdd i'w ddefnyddio i gyflawnir' hyn sy'n bwysig i'r darllenwyr.

Mae'r Adran wedi bod yn cydweithio gyda Tim Llesiant y Cyngor i ddatblygu app ar gyfer cefnogi gofalwyr ifanc. Mae Ap Ai Di yn ffordd hwylus i ofalwyr ifanc gadw cyswllt gyda'u hysgol, ac i'w ddefnyddio yn y gymuned i gael gostyngiadau ar weithgareddau a gwasanaethau.

Cwestiwn 2

Materion Polisi a Safonau

i) Sgiliau Iaith Staff

Mae 69% o staff yr adran wedi cwblhau yr hunanasesiad iaith. Mae'r pocedi o weithwyr nad ydynt wedi cwblhau'r hunan asesiad l'w gweld bennaf yn y timau ble mae nifer uchel o staff achlysurol, a staff heb fynediad i gyfrifiadur.

Mae 93.8% o staff yr adran yn cyrraedd y dynodiad iaith eu swydd. Mae 21 aelod o staff ar hyn o bryd nad ydynt yn cyrraedd dynodiad iaith eu swydd. Mae gennym 3 aelod o staff yn mynychu hyfforddiant iaith ar hyn o bryd.

Byddwn yn parhau i annog cwblhau'r hunanasesiad drwy ein rheolwyr, ac yn adnabod pecyn cefnogaeth l'r rheiny nad ydynt yn cyrraedd eu dynodiad iaith.

ii) Rhwystrau

Recriwtio - Mae problemau recriwtio gweithwyr cymdeithasol cymwysedig yn fater sy'n peri pryder i'r adran. Er mwyn lleihau'r tebygolrwydd o orfod recriwtio gweithwyr cymdeithasol di-Gymraeg a/neu ddefnyddio gweithwyr cymdeithasol di-Gymraeg drwy asiantaeth er mwyn gallu darparu gwasanaeth mae'r adran wedi mynd ati i ddatblygu Cynllun Gweithlu. Mae ymgyrchoedd recriwtio amrywiol wedi eu gwneud gan yr adran a drwy Gofalwn Cymru, a rydym wedi defnyddio pwysigrwydd y gallu i siarad Cymraeg i'n defnyddwyr gwasanaeth, a'r gallu i fyw mewn cymunedau naturiol Cymraeg yn rhan o'r pecyn recriwtio hwnnw.

Cyfarfodydd - Mae cydweithio drwy gyfrwng y Gymraeg gyda partneriaid yn gallu bod yn heriol ar adegau. Mae hyn yn cynnwys cyfarfodydd cenedlaethol, rhanbarthol a lleol gyda partneriaid. Nid yw nifer o'n partneriaid yn cynnig darpariaeth gyfieithu / Cymraeg mewn cyfarfodydd rhithiol. Rydym yn cynnal y mwyafrif o'n cyfarfodydd aml asiantaethol yn ddwyieithog, gyda chefnogaeth gan Uned Gyfieithu'r Cyngor.

Darpariaeth / Lleoliadau tu hwnt i Wynedd a Chymru – Rydym eisoes wedi cyfeirio at y cyfyngiadau sydd arnom wrth sicrhau lleoliad gofal dwys i blentyn o Wynedd y tu allan i'r sir. Yn yr un modd rydym hefyd yn bryderus am anghenion ieithyddol troseddwyr ifanc sydd yn derbyn dedfryd o garchar. Er nad oes gennym yr un person ifanc wedi derbyn dedfryd o garchar ers sawl blwyddyn bellach, mae'n bosib i hynny newid a phetai yn digwydd nid oes gennym fel Gwasanaeth Cyfiawnder / Adran unrhyw reolaeth dros ddynodi lleoliad y ddedfryd, a gall person ifanc fynd i unrhyw leoliad drwy'r DU sy'n gwanhau cysylltiad person ifanc gyda'i deulu, iaith, diwylliant. Yr ydym wedi cynnwys y mater yma ar ein Cofrestr Risg Adrannol gan ein bod yn credu fod pobl ifanc o Wynedd yn cael eu rhoi dan anfantais o ran eu dewis a'u defnydd o'u hiaith gyntaf mewn carchar.

iii) Canmoliaeth a Chwynion.

Rydym yn ymwybodol o achos un person ifanc sydd yn ein gofal, ac wedi ei leoli mewn lleoliad sydd heb ei gofrestru oherwydd diffyg lleoliad cofrestredig addas iddo, ei fod yn anfodlon fod y staff sydd yn gofalu amdano yn ddi-Gymraeg. Mae hyn yn bryder gwirioneddol i'r gwasanaeth ac yn arwydd o'r sefyllfa heriol sydd yn ein wynebu wrth geisio dod o hyd i leoliadau addas i blant yn ein gofal sydd yn cyfarfod eu holl anghenion, gan gynnwys eu anghenion ieithyddol.

Cwestiwn 3

Cyfleoedd newydd

Oes gennych chi syniadau am ffyrdd newydd y gallem ni fod yn hybu'r Gymraeg o fewn cymunedau'r sir – naill ai yn eich gwasanaethau eich hun neu drwy gydweithio gydag eraill?

Mae'r Adran yn parhau i hyrwyddo a chefnogi y defnydd o'r Gymraeg ymhob un o'r gwasanaethau. Mae darparu gwasanaethau i gymunedau Gwynedd drwy gyfrwng y Gymraeg yn flaenoriaeth.

Byddwn yn parhau i sicrhau fod ein holl ymwneud â'n partneriaid yn gwbl ddwyieithog ac yn hyrwyddo pwysigrwydd y defnydd o'r iaith a'r dewis iaith i drigolion y Sir, a thrwy hynny ddylanwadu ar ymarfer mewn sefydliadau tu allan i'r Cyngor.

Byddwn yn parhau i annog unrhyw aelod o staff y gwasanaeth i fynychu cyrsiau i ddysgu'r iaith neu i loywi iaith er budd trigolion Gwynedd ac rydym eisoes yn arddel yr arfer o sicrhau fod y staff sydd yn ddysgwyr i ddefnyddio'r Gymraeg mewn cyfarfodydd, unai i gyflwyno eu hunain neu i gyflwyno eitem yn y Gymraeg er mwyn adeiladu hyder mewn amgylchedd ddiogel. Yr ydym yn gwybod fod hyn yn talu ar ei ganfed a bod iaith yn datblygu drwy hyder a chefnogaeth cydweithwyr.